অধ্যায় ১০ ঃ চূড়ান্ত হিচাপ প্রস্তুতকৰণ

অধ্যায় গাঁথনি

১০.১ উদ্দেশ্য
১০.২ পৰিচয়
১০.৩ চূড়ান্ত হিচাপৰ অর্থ
১০.৪ ক্রয়-বিক্রয় হিচাপ
১০.৫ লাভ-লোকচান হিচাপ
১০.৬ উদ্বৃত্ত পত্র
১০.৭ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
১০.৮ অধিক জানিবলৈ
১০.৯ অগ্রগতিৰ খতিয়ান
১০.১০আৰ্হি প্রশ্ন

১০.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- চূড়ান্ত হিচাপৰ অর্থ ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব
- ক্রয়-বিক্রয়, লাভ-লোকচান হিচাপ আৰু উদ্বৃত্তপত্রৰ অর্থ ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব
- ক্রয়-বিক্রয়, লাভ-লোকচান হিচাপ আৰু উদ্বৃত্তপত্র প্রস্তুত কৰিব পাৰিব।

১০.২ পৰিচয়

আগৰ অধ্যায়ত আমি উদ্বৃত্ত মিলন পত্রৰ প্রস্তুতকৰণৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিলো। উদ্বৃত্ত মিলন পত্রৰ প্রস্তুতকৰণে চূড়ান্ত হিচাপ প্রস্তুতকৰণত সহায় কৰে। এই অধ্যায়ত আমি ক্রয়-বিক্রয় হিচাপ, লাভ-লোকচান হিচাপ আৰু উদ্বৃত্ত পত্রৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম যিবোৰক একেলগে চূড়ান্ত হিচাপ বোলা হয়।

১০.৩ চূড়ান্ত হিচাপৰ অর্থ (Meaning of Final Accounts)

এটা ব্যৱসায় প্রতিষ্ঠানৰ হিচাপৰক্ষণ কার্যৰ চূড়ান্ত পর্যায় হৈছে চূড়ান্ত হিচাপৰ প্রস্তুত কৰণ। উদ্বৃত্ত মিলন পত্র প্রস্তুত আৰু জাবেদা আৰু খতিয়নত প্রবিষ্টিকৰণত হোৱা ভুল বা প্রবিষ্টি বাদ পৰি যোৱা ফলত হোৱা ভুলৰ শুধৰণি কৰাৰ পিছত চূড়ান্ত হিচাপ প্রস্তুত কৰা হয়। চূড়ান্ত হিচাপৰ সাধাৰণতে তিনিটা অপৰিহার্য্য অংশ আছে। সেই কেইটা হ'লঃ

১) ক্রয় বিক্রয় হিচাপ (Trading Account),

২) লাভ লোকচান হিচাপ (Profit and Loss Account) আৰু

৩) উদ্বৃত্তপত্ৰ (Balance Sheet),

পণ্য উৎপাদনকাৰী প্ৰতিষ্ঠানসমূহে ক্ৰয়-বিক্ৰয় হিচাপ প্ৰস্তুত কৰাৰ আগতে উৎপাদন ব্যয় হিচাপ (Manufacturing Account) প্ৰস্তুত কৰে। অংশীদাৰী ব্যৱসায় আৰু কোম্পানী সংগঠনৰ ক্ষেত্ৰত লাভ-লোকচান হিচাপ প্ৰস্তুত কৰাৰ পিছত লাভ লোকচান উপযোজন হিচাপ (Profit and Loss Appropriation Account) প্ৰস্তুত কৰা হয়। সেয়ে চূড়ান্ত হিচাপৰ ভিতৰত পাঁচটা অপৰিহাৰ্য ভাগ থাকে। এই গোটেই হিচাপসমূহক একেলগে বিত্তীয় প্ৰতিবেদন (Financial Statement) বোলা হয়। এই প্ৰতিবেদনসমূহে বিভিন্ন উদ্দেশ্য পূৰণ কৰে।

উৎপাদন ব্যয় হিচাপে পণ্যৰ উৎপাদন ব্যয় আৰু ইয়াত থকা বিভিন্ন পদ তথা বিষয়সমূহৰ মাজত থকা সমানুপাতিক সম্বন্ধ প্ৰদৰ্শন কৰে। ই পণ্যৰ উৎপাদন ব্যয় নিয়ন্ত্ৰনতো সহায় কৰে। ক্ৰয়-বিক্ৰয় হিচাপে ব্যৱসায়ে অৰ্জন কৰা মুঠলাভ (Gross Profit) আৰু বিক্ৰী কৰা পণ্যৰ কিনাদাম (Cost of goods sold) দেখুওৱায়।

লাভ-লোকচান হিচাপে প্ৰশাসনীয় আৰু বিক্ৰী আৰু বিতৰণ ব্যয়সমূহ সামৰি ব্যৱসায়ে অৰ্জন কৰা প্ৰকৃত লাভ (Net Profit) দেখুৱায়।

লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপে ব্যৱসায়ৰ মালিকে পাব পৰা লাভৰ পৰিমাণ দেখুৱায়। ইয়াত লাভ-লোকচান হিচাপে দেখুওৱা প্ৰকৃত লাভৰ পৰা সাধাৰণ পুঁজি, পৰিচালকৰ দস্তুৰি আদিৰ বাদত কিছুমান সংযোজন কৰা হয়।

উদ্বৃত্ত পত্ৰ হৈছে এক বিত্তীয় প্ৰতিবেদন যিয়ে বছৰৰ হিচাপ সামৰণি তাৰিখত ব্যৱসায় প্ৰতিষ্ঠানখনৰ বিত্তীয় অৱস্থা প্ৰতিফলিত কৰে।

উদ্বৃত্ত পত্ৰৰ বাহিৰে বাকী আন সকলো বিৱৰণী, সমূহ ব্যয় আৰু আয় উপাদান থকা অবাস্তৱ হিচাপসমূহৰ সহায়ত প্ৰস্তুত কৰা হয়। উদ্বৃত্ত পত্ৰত তিনিটা উপাদান থাকে— (ক) সম্পত্তিসমূহ (খ) মূলধন আৰু (গ) দেনাসমূহ।

এই চূড়ান্ত হিচাপসমূহ তথা বিত্তীয় প্ৰতিবেদনসমূহ হৈছে ইহঁতক ব্যৱহাৰ কৰোঁতাৰ সাধাৰণ প্ৰয়োজনসমূহ পূৰণৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰা সাধাৰণ প্ৰতিবেদন। এই প্ৰতিবেদনসমূহ বিভিন্ন স্বাৰ্থজড়িত পক্ষ যেনে— পৰিচালনা, পাওনদাৰ, ঋনপত্ৰধাৰক, বেংক, অংশধাৰক বা ব্যৱসায়ৰ মালিক, চৰকাৰ, গৱেষক, ষ্টক বিনিময় বজাৰৰ কতৃপক্ষ আদিয়ে বিভিন্ন উদ্দেশ্যত ব্যৱহাৰ কৰে।

১০.৪ ক্ৰয় -বিক্ৰয় হিচাপ (Trading Account)

উদ্বৃত্ত মিলন পত্ৰ প্ৰস্তুত কৰাৰ পিছতেই ব্যৱসায়ৰ লেনদেনৰ ফলাফল জানিব পৰা নাযায়। ইয়াৰ বাবে চূড়ান্ত প্ৰতিবেদন তথা হিচাপসমূহ প্ৰস্তুত কৰাৰ প্ৰয়োজন হয়। এই হিচাপ তথা বিৱৰণীসমূহ (ক) ব্যৱসায়ৰ কামকাজৰ পৰা অৰ্জন কৰা লাভ বা লোকচানৰ পৰিমাণ নিৰ্ধাৰণ আৰু (খ) বিত্তীয় বছৰৰ অন্তত ব্যৱসায়ৰ সম্পত্তি আৰু দেনাসমূহ নিৰ্ধাৰণৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰা হয়।

চূড়ান্ত হিচাপ প্রস্তুতকৰণৰ প্রথম পর্য্যায়সমূহৰ কাম হৈছে ক্রয়-বিক্রয় হিচাপ প্রস্তুত কৰা। পণ্য কিনা আৰু বেচাৰ বাবে হোৱা প্রত্যক্ষ ব্যৱসায়িক কামকাজৰ ফলাফল পৰিমাপ কৰিবৰ বাবে ক্রয়-বিক্রয় হিচাপ প্রস্তুত কৰা হয়। ক্রয়-বিক্রয় হিচাপে মূঠ লাভ (Gross Profit) বা মূঠ লোকচান (Gross Loss) দেখুৱায়। পণ্য বিক্রী আৰু বিক্রী কৰা পণ্যৰ কিনাদামৰ পার্থক্যক মুঠ লাভ বা মুঠ লোকচান বোলা হয়। এইটো কৰোঁতা সাধাৰণ বিতৰণ আৰু প্রশাসনীয় ব্যয়সমূহ বিবেচনাত লোৱা নহয়। বিক্রীৰ পৰিমাণ বিক্রী কৰা পণ্যৰ কিনাদামতকৈ বেছি হ'লে মুঠ লাভ হয় আৰু বিক্রী কৰা পণ্যৰ কিনাদাম বিক্রীৰ পৰিমাণতকৈ বেছি হ'লে মুঠ লোকচান হয়।
ক্রয় -বিক্রয় হিচাপৰ এখন নমুনা আৰ্হি তলত দিয়া হ'ল—

Trading Account

for the year ended 31st March .....20.....

Particulars	Rs.	Particulars	Rs.
To Opening inventory			
To Purchase		By Sales	
Less : Returns outward		*Less* :	
To Carriage inward		Returns inward	
To Wages		By Closing inventory	
To Fuel			
To Gas and water			
To Freight			
To Power			
To Octroi duty			
To Excise duty			
To Import duty			
To Clearing Charges			
To Coal			
To Gross profit c/d			

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ঃ ক্রয়-বিক্রয় হিচাপ প্রস্তুতকৰণৰ প্রধান কার্য কি?

.....

.....

.....

১০.৫ লাভ-লোকচান হিচাপ (Profit and Loss Account)

লাভ-লোকচান হিচাপ চূড়ান্ত হিচাপৰ দ্বিতীয় অংশ। এই হিচাপে এটা নিৰ্দিষ্ট কালত ব্যৱসায় প্ৰতিষ্ঠানটোৱে অৰ্জন কৰা প্ৰকৃত লাভ (Net Profit) বা বহন কৰা প্ৰকৃত লোকচানৰ (Net loss) পৰিমাণ দেখুৱায়। সকলোবোৰ পৰোক্ষ ব্যয় যেনে— প্ৰশাসনিক, বিক্ৰী আৰু বিতৰণ ব্যয়সমূহ এই হিচাপত ধাৰ্য তথা ডেবিট কৰা হয়।

লাভ-লোকচান হিচাপৰ উদ্দেশ্যসমূহ ঃ

১) লাভ-লোকচান হিচাপৰ প্ৰাথমিক উদ্দেশ্য হৈছে ব্যৱসায়ৰ মালিকৰ বাবে প্ৰাপ্তি সাধ্য হোৱা বা পাব পৰা প্ৰকৃত লাভৰ পৰিমাণ নিৰ্ধাৰণ কৰা।

২) বিক্ৰীৰ ওপৰত ব্যয়ৰ অনুপাত গণনা কৰি ব্যয়ৰ কাৰ্যকাৰীতা আৰু দক্ষতা নিৰূপণ কৰাটো, লাভ-লোকচান হিচাপৰ আন এটা উদ্দেশ্য।

৩) পুঁজি (Reserve) আৰু ভৱিষ্যৎ ব্যৱস্থাৰ বাবে ব্যৱস্থা কৰাটোও লাভ-লোকচান হিচাপৰ আন এটা উদ্দেশ্য। অৱক্ষয়,সন্দেহজনক ঋণ আদিৰ ভৱিষ্যৎ ব্যৱস্থা, সঞ্চিত পুঁজিলৈ স্থানান্তৰ আদি লাভ-লোকচান হিচাপৰ যোগেদি সম্পন্ন কৰা হয়।

৪) প্ৰকৃত লাভ আৰু বিক্ৰীৰ মাজৰ অনুপাত হৈছে এক পূৰ্ণ লাভ অৰ্জন ক্ষমতা নিৰ্ধাৰক অনুপাত (Profitability ratio)। এই অনুপাত লাভ-লোকচান হিচাপে প্ৰস্তুত কৰাৰ পিছত গণনা কৰা হয়।

লাভ-লোকচান হিচাপৰ এখন আৰ্হি তলত দিয়া হ'ল—

Profit and Loss Account
for the year ended 31st March 20.....

Particulars	Rs.	Particulars	Rs.
To Gross Loss (Transferred from Trading Account)		By Gross Profit (Transfered from Trading Account)	
To Salaries		By Interest received	
To Salaries and Wages		By Discount received	
To Rates and taxes		By Rabate received	
To Stationary and Printing		By Commission received	
To Postage, Telegrams and Telephones		By Dividend received	
To General expenses		By Profit on Sale of Assets	
To Office expenses			
To Lighting and electricity			
To Insurance of office		By Interest on Drawings	

To Trading expenses			
To Repairs and Renewals			
To Travelling expenses		By Rent, Royalty etc. received	
To Carriage Outward			
To Audit fee			
To Bad debts		By Bad debts recovered	
To Law charges, Legal fees			
To Provision for Doubtful and bad debt		By Provision for discount on creditors	
To Distribution expenses		By Miscellaneous incomes	
To Provision for discount on Debtors			
To Selling expenses			
To Commission Paid			
To Rebate and Discount allowed			
To Interest paid			
To Bank charges			
To Publicity and Advertisement expenses			
To Donation			
To Capital A/c (Net profit transferred)		By Capital A/c (Net loss transferred)	

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ২ঃ লাভ-লোকচান হিচাপৰ যি কোনো দুটা উদ্দেশ্য বাখ্যা কৰক।

.....

.....

.....

.....

১০.৬ উদ্বৃত্ত পত্র (Balance Sheet)

উদ্বৃত্ত পত্রক আর্থিক অৱস্থাৰ বিবৃতি (Position Statement) বোলা হয়। ই এটা নির্দিষ্ট তাৰিখত সাধাৰণতে বিত্তীয় বছৰৰ অন্তিম তাৰিখত ব্যৱসায় সংগঠনটোৰ বিত্তীয় তথা

আর্থিক অৱস্থা প্রতিফলিত কৰে । উদ্বৃত্ত মিলন পত্রৰ পৰা আৰু ব্যক্তিগত হিচাপসমূহ আৰু লাভ-লোকচান হিচাপ বা লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপৰ পৰা প্রকৃত লাভ বা প্রকৃত লোকচানৰ পৰিমাণ লৈ আৰু অতিৰিক্ত তথ্য হিচাপে দিয়া বিষয়সমূহৰ সংযোজন প্রৰিষ্টি তথা পদসমূহলৈ উদ্বৃত্ত পত্র প্রস্তুত কৰা হয়।

বাস্তৱ হিচাপসমূহে সম্পত্তি আৰু ব্যক্তিগত হিচাপসমূহে দেনাসমূহ আৰু মূলধনক প্রতিনিধিত্ব কৰে। সেয়ে ব্যৱসায়ৰ অধিকাৰত থকা সম্পত্তিসমূহ আৰু ব্যৱসায়টোৱে দিবলৈ থকা দেনাসমূহ আৰু মূলধন তথা মালিকৰ ব্যৱসায়ত থকা অংশৰ পৰিমাণ বা ব্যৱসায়ৰ প্রকৃত সম্পত্তি হৈছে ব্যৱসায়ৰ অধিকাৰত থকা সম্পত্তি আৰু দিবলৈ থকা দেনাৰ পাথ্যর্কৰ পৰিমাণ।

উদ্বৃত্ত পত্র সজোৱা ক্রম (Marshalling of Balance Sheet) ঃ

এটা ব্যৱসায় প্রতিষ্ঠানৰ বিভিন্ন সম্পত্তি আৰু দেনাসমূহ উদ্বৃত্ত পত্রত উপস্থাপন কৰোঁতে আমি সিহঁতক উপস্থাপনৰ ক্রমত সজাব লাগে। এই উদ্দেশ্যে সম্পত্তি আৰু দেনাসমূহক (ক) তৰলতা ক্রম (In order of liquidity) আৰু (খ) স্থায়ত্ব ক্রম (In order of permanence) অনুসৰি দলবদ্ধ কৰা হয়। প্রকৃততে, চলিত সম্পত্তি আৰু চলিত দেনাসমূহ তৰলতা ক্রমত উপস্থাপন কৰিব লাগে। চলিত সম্পত্তি হৈছে সেইবোৰ সম্পত্তি যিবোৰ এবছৰৰ ভিতৰত নগদ টকা বা নগদ টকাৰ সমপর্যায়ৰ সম্পত্তিলৈ (Cash equivalents) ৰূপান্তৰ কৰা হয়। সেইদৰে চলিত দেনাসমূহ হৈছে যিবোৰ দেনা এবছৰৰ ভিতৰত পৰিশোধ কৰিব লাগে। সেয়ে সিহঁতক তৰলতা নীতিয়ে প্রভাৱিত কৰে। ইয়াৰ বিপৰীতে স্থায়ী সম্পত্তি ব্যৱসায়ৰ আয় উপার্জন আৰু উপযোগিতা সৃষ্টিৰ বাবে দীর্ঘ-ম্যাদী সময়ৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। সেইদৰে দীর্ঘ-ম্যাদী দেনাসমূহ এটা বিত্তীয় বছৰৰ ভিতৰত পৰিশোধ কৰিব নালাগে।

Order of Liquidity
Balance Sheet of.....as on .....

Liabilities	Assets
Current liabilities	**Current assets**
Creditors	Cash
Bills payable	Bank Balance
Short-term Loans	Debtors
Outstanding Expenses	Bills receivable
Provision for taxation	Prepaid expense
Non-current or long-term	Closing Stock
Liabilities	**Fixed assets**
Long-term Loans	Furniture and fixtures
Retained earnings	Patent
Debentures	Copyright
Capital	Plant and machinery
	Land and Building
	Goodwill

Order of Permanence

Balance Sheet of.....as on.....

Liabilities	Assets
Non-current or long-term liabilities	**Fixed assets**
	Goodwill
	Land and Building
Capital	Plant and machinery
Retained earnings	Copyright
Long-term Loans	Patent
Debentures	Furniture and fixtures
Current liabilities	**Current assets**
Creditors	Closing Stock
Bills Payable	Prepaid expense
Short-term Loans	Bills receivable
Outstanding Expenses	Debtors
Provision for taxation	Bank Balance
	Cash

উদাহৰণ ১ ঃ ৩১.০৩.২০১৫ তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰটোৰ বাবে ক্ৰয়-বিক্ৰয় আৰু লাভ-লোকচান হিচাপ আৰু উক্ত তাৰিখত উদ্বৃত্তপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰক।

Trial Balance as on 31-03-15

Heads of Accounts	Debit Balance Rs.	Heads of Accounts	Credit Balance Rs.
Cash	46,700	Creditors	16,000
Furniture	11,000	Sales	86,000
Computer	42,000	Capital	50,000
Insurance	1,500	Commission received	1,000
Wages	2,000	Bank Loan	12,500
Carriages inward	500		
Purchases	36,000		
Debtors	12,000		
Drawings	12,000		
Salary	1,800		
	1,65,500		**1,65,500**

সামৰণী মজুত পণ্য ৫,০০০.০০ টকাত মূল্যায়ন কৰা হ'ল।

সমাধান ঃ

ছাত্র ছাত্রীসকলে প্রথমতে ক্রয়-বিক্রয় হিচাপত ডেবিট আৰু ক্রেডিট কৰা পদসমূহ বাছি উলিয়াব লাগে। ইয়াৰ পিছত লাভ-লোকচান হিচাপ আৰু অৱশেষত উদ্বৃত্ত পত্রৰ কোনটো দিশত ইহঁতক পাতিব লাগিব তাক নির্ধাৰণ কৰিব লাগে। তলত উল্লেখ কৰা তালিকাখন এই ক্ষেত্রত সহায়ক হ'ব-

Accounts	Where will appear	To be Debited / Credited or To show in the Asset side / Liability side
Cash	Balance Sheet	Asset side
Furniture	Balance Sheet	Asset side
Computer	Balance Sheet	Asset side
Insurance	P/L A/c	To be Debited
Wages	Trading A/c	To be Debited
Carriages inward	Trading A/c	To be Debited
Purchase	Trading A/c	To be Debited
Debtors	Balance Sheet	Asset side
Drawings	Balance Sheet	Liability side
Salary	P/L A/c	To be Debited
Creditors	Balance Sheet	Liability side
Sales	Trading A/c	To be Credited
Capital	Balance Sheet	Liability side
Commission received	P/L A/c	To be Credited
Bank Loan	Balance Sheet	Liability side

- যদি সামৰণি মজুত পণ্য উদ্বৃত্ত মিলন পত্রত থাকে, তেনেহ'লে ইয়াক উদ্বৃত্ত পত্রৰ সম্পত্তি দিশত দেখুওৱা হয়।
- যদি সামৰণি মজুত পণ্য সংযোজনত থাকে, তেনেহ'লে ইয়াক প্রথমে ক্রয়-সম্পত্তি দিশত দেখুওৱা হয়।

Trading Account of M/S.....
for the year ended 31-03-15

Dr. Cr.

Particulars	Amount (Rs.)	Particulars	Amount (Rs.)
To Purchases	36,000	By Sales	86,000
To Wages	2,000	By Closing Stock	5,000
To Carriage inward	500		
To Gross Profit Transferred to P/L A/C	52,500		
	91,000		91,000

Profit and Loss Account of M/S .....
for the year ended 31-12-15

Dr. Cr.

Particulars	Amount (Rs.)	Particulars	Amount (Rs.)
To Salary	1,800	By Gross Profit transferred from P/L A/c	52,500
To Insurance	1,500	By Commission received	1,000
To Net Profit Transferred to Capital Account	50,200		
	53,500		**53,500**

Balance Sheet of M/S..... as on 31-03-15

Liabilities		Amount Rs.	Assets	Amount Rs.
Capital	50,000		Cash	46,700
Add :			Furniture	11,000
Net Profit	50,200		Computer	42,000
	1,00,200			
Less : Drawing	12,000	88,200	Debtors	12,000
Bank Loan		12,500	Closing Stock	5,000
Creditors		16,000		
		1,16,700		**1,16,700**

উদাহৰণ ২ ঃ M/s ABCৰ তলত দিয়া উদ্বৃত্ত মিলন পত্ৰৰ সহায়ত ৩১.০৩.২০০৭ তাৰিখৰ অন্ত পৰা বছৰটোৰ বাবে এখন ক্ৰয়-বিক্ৰয় আৰু লাভ লোকচান হিচাপ আৰু উক্ত প্ৰতিষ্ঠানখনৰ উদ্বৃত্তপত্ৰখন প্ৰস্তুত কৰা।

Trial Balance as on 31-03-15

Particulars	Debit Balance (Rs.)	Particular	Credit Balance (Rs.)
Opening Stock	25,000	Creditors	40,000
Salaries	6,000	Sales	1,40,000
Insurance	400	Capital	25,000
Carriage Inward	1,700	Discount	100
Commission	4,400	Bills Payable	6,200
Stationery	2,300	Return outward	1,000
Purchases	75,000		
Return inward	3,200		
Rent & Taxes	2,000		
Bills Receivable	4,000		
Drawings	2,800		
Office Furniture	8,000		
Debtors	67,000		
Cash in hand	500		
Cash at Bank	10,000		
	2,12,300		2,12,300

সংযোজন ঃ

সামৰণী মজুত পণ্য ৩০,০০০ টকাত মূল্যায়ন কৰা হ'ল।

অগ্ৰিম প্ৰদত্ত বীমা ১০০ টকা

কাৰ্যালয়ৰ আচবাব পত্ৰৰ ওপৰত ১০ শতাংশ অৱক্ষয় ধাৰ্য কৰিব লাগে।

দেনাদাৰৰ ওপৰত ২ শতাংশ সন্দেহজনক ঋণপুঁজিৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে।

অপ্ৰদত্ত দৰমহা ২০০ টকা।

Solution :

Trading Account of M/S ABC
for the year ended 31-03-15

Dr. Cr.

Particulars	Amount (Rs.)	Particular	Amount (Rs.)
To Opening Stock	25,000	By Sales 1,40,000	
		Less : Returns 3,200	
To Purchases 75,000			1,36,800
Less : Returns 1,000			
	74,000		
To Carriages inward	1,700	By Closing Stock	30,000
To Gross Profit c/d	66,100		
	1,66,800		**1,66,800**

Profit and Loss Account of M/S ABC
for the year ended 31-03-15

Dr. Cr.

Particulars	Amount (Rs.)	Particular	Amount (Rs.)
To Salary 6,000		To Gross Profit b/d	66,100
Add : outstanding 200	6,200		
To Insurance 400		By Discount	100
Less : Prepaid 100			
	300		
To Commission	4,400		
To Stationery	2,300		
To Rent & Taxes	2,000		
To Depreciation on Furniture (10% on 8,000)	800		
To Provision for Doubtful debt (2% on 67,000)	1,340		
To Net Profit c/d (Transfer to Capital)	48,860		
	66,200		**66,200**

Balance Sheet of M/s ABC
as on 31-03-15

Liabilities		Amount (Rs.)	Assets		Amount (Rs.)
Capital	25,000		Off. Furniture,	8,000	
Add :			Less : Depreciation	800	
Net Profit	48,860				7,200
			Debtors	67,000	
	73,860		Less : Provision	1,340	
Less : Drawing	2,800	71,060			65,660
			Bills Receivable		4,000
			Closing Strock		30,000
Creditors		40,000	Prepaid Insurancee		100
Bills Payable		6,200	Cash at bank		10,000
			Cash		500
Outstanding Salary		200			
		1,17,460			**1,17,460**

উদাহৰণ ৩ ঃ Mr. X & Y ৰ নিম্নলিখিত উদ্বৃত পত্ৰৰ সহায়ত ৩১/৩/২০০৭ তাৰিখত অন্তপৰা বছৰটোৰ বাবে ক্রয় বিক্রয় আৰু লাভ-লোকচান হিচাপ প্রস্তুত কৰক। উক্ত তাৰিখত তেওঁলোকৰ উদ্বৃত্ত পত্রখনো প্রস্তুত কৰিব।

Trial Balance as on 31-03-15

Particulars	Debit Balance (Rs.)	Particulars	Credit Balance (Rs.)
Opening Stock	50,000	Creditors	80,000
Salaries	12,000	Sales	2,80,000
Wages	2,500	Return outward	2,000
		Capital	
Insurance	800	X : 30,000 Y : 20,000	50,000
Carriage Inward	3,400	Discount	200
Commission	8,800	Bank Loan	20,500
Stationery	4,600	Bills Payable	8,400
Return inward	6,400		
Purchases	1,50,000		
Rent & Taxes	4,000		

Particulars	Debit Balance (Rs.)	Particulars	Credit Balance (Rs.)
Bills Receivable	8,000		
Drawings			
X : 2,000 Y : 3,600	5,600		
Furniture	16,000		
Trade Expenses	4,500		
Debtors	60,000		
Cash in hand	1,000		
Cash at Bank	20,000		
Land & Building	83,500		
	4,41,100		4,41,100

সংযোজন ঃ

সামৰণী মজুত পণ্য ৩০,০০০ টকাত মূল্যায়ন কৰা হ'ল।

অগ্রিম পদত্ত ঘৰভাড়া ৫০০ টকা।

আচবাব পত্রত ১০ শতাংশ হাৰে অৱক্ষয় ধার্য কৰিব লাগে ।

দেনাদাৰৰ ওপৰত ১,০০০ টকাৰ সন্দেহজনক ঋণপুঁজি গঠন কৰিব লাগে।

মজুৰী অপ্রদত্ত হৈ আছে ৫০০ টকা।

অংশীদাৰ সকলে ৩ ঃ ২ অনুপাতত লাভ বণ্টন কৰে।

Solution :

Trading and Profit and Loss A/c
of M/s X and Y
for the year ended 31-03-15

Dr Cr

Particulars	Amount (Rs.)	Particulars	Amount (Rs.)
To Opening Stock	50,000	By Sales 2,80,000	
		Less : Returns 6,400	2,73,600
To Purchases 1,50,000		By Closing Stock	30,000
Less : Returns 2,000	1,48,000		
To Wages 2,500			
Add : outstanding 500	3,000		
To Carriage Inward	3,400		
To Gross Profit c/d	99,200		
	3,03,600		**3,03,600**
To Salaries	12,000	By Gross Profit b/d	99,200
To Commission	8,800	Discount	200
To Stationery	4,600		
To Rent & Taxes 4,000			
Less : Prepaid 500	3,500		
To Trade Expenses	4,500		
To Insurance	800		
To Depreciation on Furniture (10% on 16,000)	1,600		
To Provision for Doubtful Debt	1,000		
To Net Profit c/d	62,600		
	99,400		99,400
To Capital A/c		By Net Profit c/d	62,600
X : 62,600 x 3/5	37,560		
Y : 62,600 x 2/5	25, 040		
	62,600		**62,600**

Balance Sheet of M/s X and Y
as on 31-03-15

Liabilities		Amount (Rs.)	Assets		Amount (Rs.)
Capital			Land & Building		83,500
X :	30,000				
Add : Net Profit	37,560		Furniture	16,000	
	67,560		Less : dep :	1,600	
Less : Drawing	2,000				14,400
		65,560	Debtors	60,000	
			Less : Prov.	1,000	
					59,000
Y :	20,000		Closing Stock		30,000
Add : Net Profit	25,040				
	45,040		Cash in hand		1,000
Less : Drawing	3, 600				
		41,440	Cash at Bank		20,000
			Bills Receivable		8,000
			Prepaid rent		500
Creditors		80,000			
Bank Loan		20,500			
Bills Payable		8,400			
Wages outstanding		500			
		2,16,400			**2,16,400**

১০.৭ অধ্যয়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

এই অধ্যায়টোত আমি নিম্নলিখিত বিষয়সমূহ আলোচনা কৰিলো ঃ

- চূড়ান্ত হিচাপ ক্রয়-বিক্রয় হিচাপ, লাভ-লোকচান হিচাপ আৰু উদ্বৃত্ত পত্রৰ দ্বাৰা গঠিত হয়।
- ক্রয়-বিক্রয় হিচাপে ব্যৱসায়িক প্রতিষ্ঠানৰ এটা নির্দিষ্ট সময়ৰ মুঠ লাভ বা মুঠ লোকচান দেখুৱায়।
- লাভ-লোকচান হিচাপে এটা নির্দিষ্ট সময়ৰ ভিতৰত ব্যৱসায়িক প্রতিষ্ঠানে অর্জন কৰা প্রকৃত লাভ অথবা প্রকৃত লোকচানৰ পৰিমাণ দেখুৱায়।
- উদ্বৃত্ত পত্রত সম্পত্তি, দেনা আৰু মূলধন অন্তর্ভুক্ত হয় আৰু এই পত্রই এটা নির্দিষ্ট তাৰিখত এটা সংগঠনৰ আর্থিক অৱস্থা দেখুৱায়।

১০.৮ অধিক জানিবলৈ

ইংৰাজী গ্ৰন্থ ঃ

1) Bhattacharya Ashis. Financial Accounting, New Delhi, Prentice Hall of India Pvt. Ltd.
2) Maheshwari S. N. Financial Accounting, New Delhi, Vikash Publishing House Pvt. Ltd.
3) Dam B. B. & Theory and Gautam H. C. Practice of Financial Accounting, Guwahati, Capital Publishing Company.
4) Gupta R. L. & Radhaswamy M. Accountancy, New Delhi, Sultan Chand & Sons.

১০.৯ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰঃ পণ্য কিনা আৰু বেচাৰ বাবে হোৱা প্ৰত্যক্ষ ব্যৱসায়িক কাম-কাজৰ ফলাফল পৰিমাপ কৰিবলৈ ক্ৰয়-বিক্ৰয় হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা হয়। ক্ৰয়-বিক্ৰয় হিচাপে মুঠ লাভ বা মুঠ লোকচান দেখুৱায়।

২ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰঃ লাভ-লোকচান হিচাপৰ প্ৰাথমিক উদ্দেশ্য হৈছে এক নিৰ্দিষ্ট সময়ৰ অন্তত ব্যৱসায়ে অৰ্জন কৰা প্ৰকৃত লাভ বা প্ৰকৃত লোকচান নিৰ্ণয় কৰা। বিক্ৰীয় ওপৰত ব্যয়ৰ অনুপাত গণনা কৰি ব্যয়ৰ কাৰ্যকাৰীতা আৰু দক্ষতা নিৰূপণ কৰাতো লাভ-লোকচান হিচাপৰ আন এটা উদ্দেশ্য।

১০.১০ আৰ্হি প্ৰশ্ন

প্ৰশ্ন ১ঃ ক্ৰয়-বিক্ৰয় হিচাপ কি?

প্ৰশ্ন ২ঃ লাভ-লোকচান হিচাপ কি?

প্ৰশ্ন ৩ঃ উদ্বৃত্ত পত্ৰ কি?

*** ***** ***